

Anamarija Mežan

POMEN DEJAVNEGA IN ODGOVORNEGA DRŽAVLJANA ZA RAZVOJ POLITIKE

POVZETEK

Nerazumevanje politike, politična odtujenost ter apatija državljanov in državljanek so najpogostejši vzorci, ki jih lahko zaznavamo, ko se lotimo raziskovanja tako širokega področja, kot je politika. Prvi del članka namenjam razmišljanju o drugačnem dojetju in razlaganju politike, s katerimi bi lahko spremenili zgoraj našete vzorce. Zato predstavljamo koncepte nekaterih pomembnih teoretikov na področju politične znanosti – Aristotela, Jeana-Jacquesa Rousseauja in Hannah Arendt, ki politiko pojmujejo kot središče življenja pri vseh pripadnikih neke družbe. V drugem delu razmišljamo o vlogi izobraževanja in izobraženih državljanov, v zadnjem delu pa navajamo nekaj konkretnih predlogov za morebitne spremembe.

Ključne besede: politika, dejavno državljanstvo, izobraževanje, izobražen državljan, dolžnost, odgovornost

THE IMPORTANCE OF ACTIVE AND RESPONSIBLE CITIZENS FOR POLITICAL DEVELOPMENT – ABSTRACT

A misunderstanding of politics, political alienation, and apathy of citizens – these are the most common patterns that can be detected when focusing research on an extensive area of politics. In first part of the article, different comprehensions and interpretations of politics that may be able to change certain common patterns previously mentioned are at the fore. Consequently, concepts of some major theorists in political science are presented – Aristotle, Jean Jacques Rousseau, and Hannah Arendt – topics from those who see politics as the center of life for all members of a society. In the second section, the importance of education in educated citizens is considered. In the final section, there are some proposals for potential changes.

Keywords: politics, active citizenship, education, educated citizen, duty, responsibility

UVOD

Skozi zgodovino so države prešle iz avtokratičnih političnih sistemov, kot sta aristokracija in absolutizem, v demokratične. Predniki današnjih prebivalcev modernih demokratičnih držav so si priborili temeljne človekove pravice, nadalje so želeli politične pravice, želeli so svoje mesto pri oblasteh, želeli so svojo državo. Nenehen boj, nenehen razvoj, morda tudi napredek. Tako imamo danes moderno in demokratično Slovenijo. Zdi se, kot da so naši predniki opravili vse težaško delo, mi pa lahko zdaj z dvignjenimi rokami uživamo v priborjenem, ker verjamemo, da je stalno; ker mislimo, da bo stalno. Kako paradoksalno, ko pa je vse ravno obratno. Demokracija bolj kot katerakoli druga oblika vladavine potrebuje dejavnega državljana, ga celo zahteva. V nobeni drugi obliki vladavine ni pri vladanju udeleženih toliko ljudi kot ravno pri demokraciji – vladavini ljudstva. In ljudje moramo odgovoriti na njeno zahtevo. Učenje, razmišljanje, kritičnost, konstruktivnost, udejstvovanje, spreminjanje, nadgrajevanje so pomembne lastnosti in dejavnosti, ki morajo postati stalnica pripadnikov demokratične družbe. In vse to na najpomembnejšem področju naših življenj, kot je nekoč zapisal Aristotel (2002, str. 48) – v politiki.

Menim, da danes, v 21. stoletju, pripadniki slovenske družbe delamo politiki veliko krivico. Pripisujemo ji lastnosti, ki ji ne pripadajo. Kritiziramo jo zaradi dejanj, ki jih v resnici ni storila politika. Od nje pričakujemo, česar sploh ne bi smeli pričakovati. To trdim zato, ker vse, za kar danes menimo, da je politika, to sploh ni. Ko govorimo o njej, sploh ni ona predmet našega razpravljanja. Zastavlja se celo vprašanje, ali politiko sploh poznamo in ali si jo ne nazadnje želimo spoznati.

Za spoznanje je potreben napor. Tako pri pridobivanju teoretičnega znanja – denimo razumevanju demokracije in organiziranosti demokratične države, poznavanju parlamenta in njegovega delovanja – kot pri udejstvovanju – spremljanju aktualnega družbenega dogajanja, udeležbi na volitvah, prisostvovanju v večjih družbenih akcijah za spremembe, sodelovanju v organizacijah, ki opozarjajo na nepravilnosti v družbi, ali tistih, ki družbene nepravilnosti odpravljajo.

V nadaljevanju želim predstaviti ideje treh mislecev, ki so z različnimi pojmi ter v zelo različnih življenjskih okoliščinah in zgodovinskih obdobjih pisali o tem, kar danes pojmuje kot dejavno državljanstvo. To je ideja državljana, ki ne le skrbi za svoj interes, temveč želi dejavno in javno sodelovati pri izgradnji pravičnejše družbe – tako da se udejstvuje politično v zelo širokem smislu. In ta ideja povezuje antičnega grškega misleca, razsvetljskega meščana, pregnano nemško Judinjo v Ameriki ter naše razmišljanje dandanes.

NAJODLIČNEJŠA IZMED VSEH

Sociološke raziskave ta trenutek v naši državi nikakor ne kažejo optimizma (Politbarometer, 2013) – zaupanje v osrednje državne institucije, kot so politične stranke, državni zbor ali ustavno sodišče, še nikoli ni bilo manjše. Skorajda najnižjo točko zaupanja dosega izvršilna oblast, to je vlada. Nazorni so tudi nekateri rezultati v raziskavi Mladina 2010

(2011). Tako mladi – raziskava med mlade uvršča tiste med 15. in 29. letom starosti – kot starejši – stari 30 let in več – še nikoli v zgodovini samostojne države niso tako malo razpravljali o politiki in jo spremljali v medijih; pri tem je treba poudariti tudi dejstvo, da je ta raven nižja od povprečja Evropske unije. Najmanjše zanimanje za politiko med mladimi smo ugotovili leta 2005, raziskava Mladina 2010 kaže le rahlo izboljšanje.

Le kaj bi dejali, če bi nam kdo povedal, da je v antični Grčiji za najvišjo izmed vseh znanosti veljala politična znanost? Je takšno vprašanje sploh smiselno zastaviti, v času, ko je ljudstvo prepričano, da so za njihove tegobe krivi politiki, politika pa je skorajda osovražen pojem? Ravno zato je takšno vprašanje še kako smiselno.

Res je, v antični Grčiji je politična znanost veljala za najuglednejšo in najboljšo izmed vseh znanosti, ljudje pa so si bolj kot karkoli drugega želeli, da bi lahko delovali v politiki. Takšen koncept je v svojih političnih spisih – Nikomahova etika, Politika – zasnoval filozof Aristotel (384–322 pr. n. št.). Pri tem je treba poudariti, da politične znanosti ni mislil kot znanost o politiki, temveč jo je opredelil kot politično udejstvovanje – pojma znanost in dejavnost je razumel kot sopomenki. Antičnega človeka je Aristotel opredelil kot politično bitje – *zoon politikon*, ki prek politike spozna svoje bistvo, skupaj z njo raste in se izpopolnjuje. Brez političnega udejstvovanja tako ni mogel doseči najvišjega dobrega, najvišjega dobrega pa ne z ničimer drugim kot le s političnim udejstvovanjem. In kaj je bilo v politični znanosti tako posebnega? Le politična znanost je zmogla državljanu narediti dobre in jih spodbuditi k poštenju (Aristotel, 2002, str. 64–65). Ob tem naj dodam, da dejstva, da so imeli to možnost, bolje rečeno privilegij, le maloštevilni polnoletni in svobodni moški, ne pa tudi ženske in sužnji, ne zanemarjam in ga ne želim prikriti.

Poštenost, pošten državljan, pošten politik – želje mnogih. Že prej omenjeno zaupanje v slovenske institucije povezujemo ravno s poštenostjo ljudi, ki v njih delujejo. Pošten je tisti, ki deluje v skladu z določenimi normami, priznanimi načeli; tisti, ki obvladuje moralno negativna nagnjenja in teži k dobremu; tisti, ki se ne okorišča z oškodovanjem drugega; tisti, ki vsebuje, izraža resnične misli, čustva. Tako je zapisano v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2000), torej mora veljati tudi za slovensko družbo. Kdorkoli deluje na političnem parketu, se mora držati pravil – v skladu z našo ustavo in zakoni, izogibati se mora moralno spornim dejanjem, delovati v korist drugih in živeti tako, kakor v javnih nastopih govori. Takšni so namreč bili politiki v antični Grčiji – sicer jih je ljudstvo kmalu odstavilo, pregnalo, izgnalo.

POLITIKA IN DEJAVEN DRŽAVLJAN

Neposredno demokracijo so v antični Grčiji laže izvajali, ker so bili polisi manjši od današnjih držav. Uveljaviti suverenost ljudstva v dvomilijonski državi zato pomeni izvoliti predstavnike, ki bodo v imenu volivcev sprejemali pravične in koristne zakone, na izvršilno oblast pa postavili ljudi, ki bodo državo vodili na podlagi teh istih pravičnih in koristnih zakonov. Ostanimo v zgodovini, h kateri smo se obrnili, in se ustavimo pri Državljanu Ženeve. Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) je v Družbeni pogodbi (2001, str. 88)

ugotavljal: »Brž ko kdo o državnih zadevah pravi: *Kaj mi mar?* se lahko zanesemo, da je država izgubljena.« Državljeni in državljanke morajo javne zadeve postaviti pred zasebne, je bil prepričan. Le kdo bo za njihovo državo skrbel bolje kot oni sami! Če vajeti v roke prevzamejo »ljudje od zunaj«, potem bodo svoje naloge opravljali zgolj zaradi plačila. S predstavniki in predajanjem skrbi v roke drugih ljudje izgubljajo svobodo, je trdil Rousseau (2001, str. 88–89).

Drugačno demokracijo, kot je predstavniška, ki jo imamo danes, si stežka predstavljamo. Ne bi pa si smeli, morebiti še posebej ne zaradi nje, privoščiti, da pozabimo na odgovornost, ki jo imamo. Včasih so ljudje bedeli nad voditeljem, danes moramo v prvi vrsti bedeti nad poslanci, našimi predstavniki. Menim, da je to glavna ideja predstavniške demokracije in da je takšna tudi njena zahteva. Biti državljan, imeti volilno pravico – to prav tako pomeni dolžnost, ki pa je odlika, po Aristotelu vrlina, odgovornega in dejavnega državljana.

POLITIKA JE SVOBODA

V vsakem obdobju zgodovine so ljudje imeli nekatere pravice, ki so že bile uveljavljene in so kasneje postale, lahko bi rekli, nekakšne vrednote, in pravice, za katere so se morali šele boriti, da bi se iz idealov spremenile v realnost. Seveda so bile tako prve kot druge odvisne od razmer, ki so prevladovale, predvsem pa od ljudi, ki so te razmere ustvarjali. Nekoč je bila, denimo, splošna volilna pravica ideal. Nato so jo ljudje z bojem uveljavili, danes je v razvitih demokratičnih družbah realnost. Podobno pot lahko pripišemo še eni izmed človekovih pravic – namreč svobodi.

Svoboda v razvitem demokratičnem svetu – некоč ideal, nato pravica, danes nekaj povsem vsakdanjega. Kateri dejavnik je bil v dolgem pohodu svobode odločilen, da si je izbojevala svoj prostor in je danes nekaj tako samoumevnega kot zrak, ki ga dihamo? To je – politika. Takšen odgovor bi dala filozofinja Hannah Arendt (1906–1975). To je ženska, ki je povsem osebno izkusila vso krutost nacističnega totalitarnega režima. To je ženska, ki je morala zapustiti delovno mesto in državo, ker se njene ideje niso ujemale s takratno nacistično ideologijo. In to je ženska, ki je na lastni koži spoznala, kaj zares pomeni poseganje v intimo človeka, ko nekdo v svoje roke neupravičeno vzame vso politiko. In vendar je svobodo mislila kot pozitiven koncept – tako kot Aristotel –, po katerem je prepad med pravicami posameznikov in državo nesprejemljiv in po katerem se je treba usmeriti v dejavno delovanje vseh za skupno javno dobro. Le takšen koncept podpira dejavno državljanstvo in sodobno demokratično državo (Challenger, 1998, str. 5).

Med drugo svetovno vojno mnogo ljudi ni bilo svobodnih. Bili so nesvobodni, a pri tem je treba ločiti dve vrsti nesvobode. Ljudje, zaprti v koncentracijskih taboriščih, so bili nesvobodni, ker so jim bile kratene pravice do prostega gibanja, življenja na svoji zemlji, opravljanja želenega dela. In bili so drugi ljudje, ravno tako nesvobodni – politično nesvobodni. Odprava politične svobode pomeni ne le prepoved političnih strank ali zborovanj z namenom glasnega izražanja misli. Odprava politične svobode pomeni tudi uničevanje svobode misli, uničevanje svobode volje, uničevanje umetniškega izražanja (Arendt,

1997, str. 298). Iz te Arendtine ugotovitve je razvidno, kaj politika vse je. Vse naše življenje je prepredeno s politikom. Tudi umetniško ustvarjanje je politika. Naše ideje, ki jih udejanjamo, denimo, v svoji poklicni karieri, so politika. In če gremo še dlje – politika se kaže pri varstvu otrok v vrtcu, plačevanju davkov, dvigu pokojnine na pošti ali banki, čakanju v zobozdravstveni ambulanti, pomoči prizadetim ob naravnih nesrečah, prednosti enega državljana pri pridobitvi državnega stanovanja pred drugim, omejitvah hitrosti na cesti, plačevanju prispevka za nacionalno televizijo, pravici do študentskega doma, gradnji hiše na podlagi potrebnih dovoljenj, obveznem servisu avtomobila, upravičenosti do otroških dodatkov, štirideseturnem delavniku, prisotnosti policistov na demonstracijah, pravici do udeležbe na volitvah in referendumih. Naša življenja so politika. Le zakaj bi jo potem izpustili iz rok, zakaj bi ji obrnili hrbet ali jo potisnili na stranski tir?

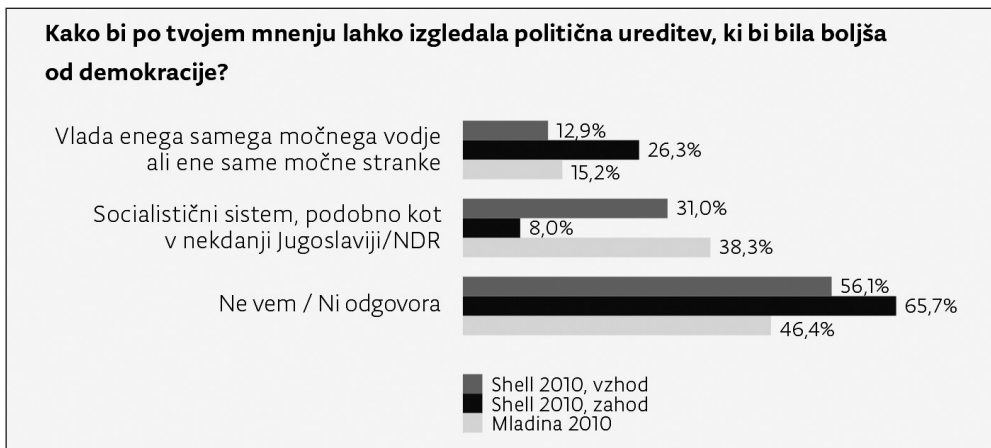
POMEN ANKETNIH VPRAŠALNIKOV

V sociološki znanosti, prav tako v politični, so raziskave, kot so merjenja javnega mnenja, eden ključnih instrumentov, s pomočjo katerega razvijamo teorije. In ker je predmet sociologije družba, ki pa je nenehno spreminjajoč se živ organizem, pri vprašalnikih ne gre zgolj za ugotavljanje obstoječega stanja in popisovanje mnenj članov družbe. Rezultati, ki jih prikazujejo vprašalniki, imajo vpliv tudi na nadaljnja življenja ljudi in njihovo dejavno držo, to je na hitrost omenjenih sprememb. Pesimistična naravnost ljudi, ki nas obkrožajo, lahko negativno vpliva tudi na nas. Optimizem in pripravljenost na spremembe pa nas lahko spodbudita, da tudi sami nekaj storimo. Zunanje okoliščine imajo navadno velik vpliv na sprejemanje naših odločitev za poseg v javno. Ustanovitelji stranke, denimo, se za takšen korak vse bolj odločajo na podlagi razmer, ki vladajo v javnosti in jih ugotavljajo z anketnim raziskovanjem, in ne zgolj zaradi lastne želje po delovanju.

S tega vidika lahko rečemo, da o (ne)dejavnosti državljana lahko odločajo tudi rezultati raziskav javnega mnenja, snovalci anketnih vprašalnikov, predvsem pa novinarji in drugi interpreti rezultatov. Zato menim, da je snovanje in oblikovanje vprašanj izjemno pomembno; (ne)ponujeni odgovori še toliko bolj. Kot primer naj navedem spodnje vprašanje in ponujene odgovore sestavljavcev v raziskavi Mladina 2010.

Ponujena odgovora sta dva. Vladi enega samega močnega vodje/stranke lahko enačimo z enostrankarskimi režimi, ki jih v zgodovini lahko najdemo v času vladanja aristokracije, absolutizma ali totalitarnih režimov. Drugi ponujeni odgovor pa je nekdanji socialistični sistem, v katerem so bile kršene mnoge človekove pravice, politična pluralnost je bila onemogočena. Ob tem ugotavljamo, da sta obe ureditvi preživeti. Sta to primera dobrih praks v zgodovini? Zagotovo ne. Takšno vprašanje ne sodi v okvir politične participacije. Aristokracija ali absolutizem sta nedemokratična politična sistema, demokracija sama pa sploh ni politični sistem, temveč jo je treba natančneje definirati. Anketiranci so bili zavedeni in brez prave izbire. To nakazuje tudi mnenje skoraj polovice mladih, ki so odgovorili *z ne vem*. V tem odgovoru se skrivajo mnogi, ki se niso želeli odločiti niti za prvo niti za drugo možnost. Ne gre le za tiste, ki ne bi poznali boljšega sistema. Gre torej za to, da so

Graf 1: Kako bi po tvojem mnenju lahko izgledala politična ureditev, ki bi bila boljša od demokracije?

Vir: Lavrič in drugi, 2011

sestavljavci nedemokratičnega sistema postavili na mesto odgovorov, ki naj bi predstavljali boljšo rešitev, demokratični sistem v vprašanju pa predstavili kot slabšega. Širjenje takšnih idej lahko negativno vpliva na odnos anketirancev do politike kot neločljivega dela demokratične države.

POMEN IZOBRAŽEVANJA

Zadnji predsednik Češkoslovaške Vaclav Havel, ki je leta 1993 postal tudi prvi predsednik samostojne demokratične Češke republike, je tri leta prej v novoletni poslanici med drugim zapisal: »Ne smemo se motiti: najboljša vlada na svetu, najboljši parlament in najboljši predsednik sami ne morejo storiti ničesar. Napak bi bilo samo od njih pričakovati splošno zdravilo. Svoboda in demokracija vključujeta sodelovanje in zato odgovornost vseh nas.« (citirano po Challenger, 1998, str. 6) Tukaj moramo zato poudariti, tudi ali predvsem, vlogo samih anketirancev. Če torej na nas naslavlja zavajajoča vprašanja, je zelo pomembno, da se sami opolnomočimo, tako da bodo to zavajanje tudi prepoznali. Saj ni dovolj le, da si rečemo, bodimo dejavni in odgovorni. Tega se je treba naučiti, se izobraževati vse in za vse življenje. Naša naloga je, da se učimo kritičnega razmišljanja, s pomočjo katerega bomo lažje prepoznali zavajanje. Da se izobrazimo o pomembnosti politike v njenem najširšem smislu in seznanimo s statusom, ki ga je v zgodovini, kot rečeno, že imela. Da bolje razumemo delovanje demokratične parlamentarne države, se zavedamo pomembnosti dejavne civilne družbe v njej, kritično spremljamo aktualno politično dogajanje. Da prepoznamo pomembnost dejavnega in odgovornega življenja in nato tako tudi delujemo.

Pomembnost formalnega izobraževanja nakazuje tudi najnovejša raziskava Mladina 2013 – Slovenian youth 2013 (CEPYUS in FES, 2014), ki sicer po primerjalnih analizah

ni tako široka kot tista iz leta 2010, saj rezultate slovenske mladine primerja le z nemško, hrvaško in kosovsko mladino, vendar pa zajema pomembno vprašanje, ki ga njena predhodnica ni imela. Anketiranci so namreč odgovarjali na vprašanje, v kolikšnem obsegu so njihovi starši – glede na izobrazbo matere – vpeti v politično dogajanje na splošno. Rezultati kažejo, da višja ko je materina izobrazba, bolj zainteresirani ali vsaj malo zainteresirani so starši za politiko. In nižja ko je materina izobrazba, več staršev ne zanima ali sploh ne zanima politika. Avtorji raziskave nadalje izpeljujejo utrip pri mladih. Bolj ko so starši vpeti v politično dogajanje, bolj mladi spremljajo politične razprave na televiziji. Ob tem lahko poudarimo, da za dejavno državljanstvo ni pomembna le stopnja formalnega izobraževanja, temveč tudi ali predvsem družina ter zgledi in vzorci v njej.

Podobne ideje se pojavljajo tudi pri izobraževanju odraslih. Sonja Kump (2013, str. 16) v razpravi – v sklopu evropskega leta državljanov – v ospredje postavlja kritične andragoge, ki »poskušajo ponovno obuditi izobraževalne prakse emancipacijskega in angažiranega izobraževanja odraslih«. Gre za to, da je treba odrasle izobraževati ne le v smislu boljše zaposljivosti in s tem posledično za prilagajanje obstoječemu nepravilnemu sistemu, temveč zaradi njihove socialne vključenosti, kritične držbe do obstoječih družbenih razmer, dejavnega državljanstva in tudi spreminjanja obstoječega sistema. Vseživljenjsko izobraževanje in pozitivni zgledi za dejavno in odgovorno državljanstvo nam tako lahko pomagajo, da mladi in stari skupaj premagamo apatijo in negativni sloves politike. Ker gre za nas in za to, da bomo mi živeli bolje.

PREDLOGI

Ob koncu želimo razmišljanju o drugačnem pogledu na politiko dodati še nekatere predloge, s katerimi bi se lahko še bolj približali dejavnejšemu državljanstvu. Slednji ne posegajo toliko na področje izobraževanja, temveč pretresajo odnos posameznikov do politike in možne zakonske spremembe – to so:

- a) več kot le individualna protestna participacija
- b) večji nadzor volivcev nad delom izvoljenih
- c) obvezne volitve

a)

V raziskavi Mladina 2010 (2011) ugotavljajo, da v zadnjih desetletjih upada udeležba državljanov v konvencionalnih oblikah participacije – udeležba na volitvah in političnih shodih, stiki s politiki, spremljanje politike v medijih, financiranje in opravljanje dela za politično stranko, medtem ko narašča udeležba v nekonvencionalnih oblikah. Mladi tako največkrat posežejo po individualiziranih oblikah participacije in tistih v okviru informacijsko-komunikacijske tehnologije. Takšni sta denimo sodelovanje na spletnih forumih ali komentiranje pod prispevki novinarjev, ki pa vidnejših sprememb navadno ne prineseta. Challenger (1998) ugotavlja, da bi morali pri vzgoji za dejavno državljanstvo v ospredje med drugim postaviti tudi skupnostni duh. Poudariti želimo njegovo misel, da je treba

ugotavljati in iskati skupaj, še pomembneje pa je skupaj reševati in delovati. Individualni koraki so prevečkrat povezani le z lastnimi interesi in cilji. Želja po družbenem sodelovanju in harmoniji mora izhajati iz predpostavke povezanega človeštva, v katerem je človeku mar ne le zase, temveč ali predvsem za sočloveka, za prihodnje rodove.

b)

Menim, da je eden glavnih razlogov za apatijo slovenskih državljanov in državljanek do politike nemoč, ki jo občutimo ob razkritju nedoslednosti v delu naših predstavnikov. Primeri izgube poslanskega sedeža so redki. Računati na to, da bo poslanec zaradi nepravilnosti sam odstopil, je skorajda iluzorno. Po tem, ko so poslanci leta 2011 izglasovali nezdržljivost županske in poslanske funkcije, se je večina takratnih poslancev, ki so bili hkrati tudi župani, odločila, da raje zapusti župansko mesto in ostane v hramu demokracije. Naša zakonodaja je do njih zelo prijazna. V 9. členu Zakona o poslancih (Uradni list RS, 2005), ki govori o prenehanju mandata, je pravzaprav pomembna le ena alineja, in sicer tista, ki nalaga, da poslanec izgubi poslansko mesto, če je s pravnomočno sodbo obsojen na nepogojno kazen, daljšo od šestih mesecev. Pri drugih prekrških ali kaznivih dejanjih, za katere dobi milejšo kazen, je odstop odvisen od njegove vesti.

Ureditve drugih držav v Evropski uniji in svetu so različne (Državni zbor, 2012). Poglejmo države, ki imajo veliko bolj omejujočo zakonodajo ali celo ustavo, kot je naša:

- Portugalska – poslanec izgubi mandat, če brez opravičila preseže dovoljeni obseg odsotnosti, se včlani v drugo politično stranko ali je obsojen zaradi sodelovanja z organizacijo, ki ima rasistično ali fašistično ideologijo,
- Finska – poslanec trajno ali začasno izgubi mandat, če ponavljajoče se in bistveno zanemarja svoje dolžnosti, vendar morajo to z najmanj dvotretjinsko večino izglasovati njegovi poslanski kolegi,
- Švica – zakonodaja v šestih kantonih določa različno število odstotkov zbranih podpisov volivcev za odpoklic poslanca, nato sledijo nove volitve,
- Združene države Amerike – odpoklic je mogoč v 19 zveznih državah, kjer morajo volivci najprej dati pobudo za odpoklic poslanca, nato se o njej glasuje, sledi imenovanje drugega ali ponovne volitve,
- Venezuela – ustava določa odpoklic poslanca in predsednika države, odpoklic je možen po polovici mandata, ko volivci ocenjujejo opravljeno delo.

Kaj je še posebej privlačno pri naštetih državah? Poleg tega, da poslanci postanejo odgovornejši in se zavedajo svoje »minljivosti«, predvsem to, da volivci v svoje roke hkrati sprejemajo pravico in dolžnost. Ob pridobitvi moči za nadzor dela svojih predstavnikov se od volivcev zahteva dejavno spremljanje aktualnega političnega dogajanja. Brez argumentiranih predlogov, ki predpostavljajo kritično mišljenje volivcev, volivci pri odstavitvi poslanca ne bodo uspešni. Če bi se v Sloveniji uveljavila možnost odpoklica poslanca, se državljanom dejavna drža ne bi zdela brezzobi tiger, saj bi vedeli, da s svojo dejavnostjo zares lahko nadzorujemo delo svojih predstavnikov.

c)

Ideja o obvezni udeležbi na lokalnih, državnozborskih in predsedniških volitvah ni iz trte izvita. Aristotelu bi se kakršnakoli drugačna oblika zdela nesprejemljiva. Antični Grki so želeli sodelovati na volitvah, tudi pri vodenju države. Obvezno volilno udeležbo poznata članici Evropske unije Belgija in Luksemburg, uvedena je tudi v Avstraliji. Volivci lahko svojo odsotnost upravičijo, denimo, z boleznijo, ob neupravičenem izostanku pa jih čaka denarna kazen. Poznavalci političnih razmer v Avstraliji ugotavljajo, da obvezna volilna udeležba prinaša več discipline in dela v političnih strankah, saj se morajo te truditi za naklonjenost večjega števila ljudi, ne le, denimo, zvestih volivcev, ki jih niti ni treba prepričevati. Na drugi strani pa volivci pozorno spremljajo volilne programe strank in si drugačne oblike delovanja ne predstavljajo, obvezna volilna udeležba se jim zdi povsem samoumevna.

Zakaj je udeležba na volitvah sploh pomembna? Ker je eden izmed bistvenih korakov do dejavnega državljanstva. Možnost, da kljub naši udeležbi ni izvoljen dober kandidat, obstaja. A brez odhoda na volišče je ta možnost še veliko večja. V Sloveniji si obvezne volilne udeležbe ta trenutek skorajda ni mogoče zamišljati. Zavrača se še posebej v imenu vsemogočih človekovih pravic in svoboščin. A če bi volilno pravico več ljudi dojemalo kot dolžnost, potem bi bilo to povsem mogoče. Predvsem pa bo to možno takrat, ko bo želja po lastnem udejstvovanju in spreminjanju razmer v Sloveniji med državljani zrasla v nekaj večjega. To je predlog, ki ga lahko uveljavimo kasneje, kot utrditev nastalih sprememb.

LITERATURA

- Arendt, H. (1997). Svoboda in politika. V A. Bibič (ur.), *Kaj je politika* (str. 295–306). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Aristotel. (2002). *Nikomahova etika*. Ljubljana: Slovenska matica.
- CEPYUS in FES. (2014). *Slovenian youth 2013. Living in times of disillusionment, risk and precarity*. Pridobljeno s <http://www.fes.hr/E-books/pdf/Study-final%20web.pdf>.
- Challenger, D. F. (1998). Pozitivne možnosti v javnem življenju: aktivno državljanstvo in državljanska vzgoja. *Vzgoja in izobraževanje*, 29(2), 4–9.
- Državni zbor RS. (2012). *Odpoklic poslanca*. Pridobljeno s <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/raziskovalnaDejavnost/RaziskovalneNaloge>.
- Kump, S. (2013). Izobraževanje odraslih v evropskem letu državljanov. *Andragoška spoznanja*, 19(1), 8–19.
- Lavrič, M. (ur.). (2011). *Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino. Pridobljeno s http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/slike/mladina_2010/Mladina2010-2.pdf.
- Politbarometer 11/2013*. (2013). Pridobljeno s http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/PB11_13.pdf.
- Rousseau, J. J. (2001). *Družbena pogodba*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* (2005). Ljubljana: DZS.
- Zakon o poslancih* (2005). Uradni list RS, št. 112/2005. Pridobljeno s <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2005112&stevilka=4917>.